

PRELIMINÄRT PROTOKOLL – JUSTERAS VID NÄSTA ORDINARIE MÖTE

Utvecklings- och hållbarhetsrådets möte 12 maj 2023

Protokoll fört vid utvecklings- och hållbarhetsrådets möte kl 8.30 vid Gregersö lägergård.

Närvarande: Ordföranden, lantrådet Veronica Thörnroos (VT) samt ledamöterna Josefine Egenfelt (JEG), vice ordförande Rebecka Eriksson (RE), Niclas Forsström (NF), vice ordförande Martha Hannus (MH), minister Annette Holmberg-Jansson (AHJ), Therese Karlsson (TK), Marcus Koskinen-Hagman (MKH), Niklas Lampi (NL), Mikael Lundell (MLU) samt Susanne Olofsson (SO). Dessutom närvarade rådets huvudsekreterare Micke Larsson (MLA), koordinatör i arbetsgruppen för koordinering och rapportering Henrika Österlund (HÖ) samt ledande hållbarhetslots Karin Rosenberg-Brunila (KRB).

Förhinder att medverka: John Eriksson, talman Bert Häggblom samt Julia Lindfors.

Gäst: Mathias Wikström, VD Doconomy (deltog vid mötespunkt 6, på distans).

1. Mötets öppnande och incheckning

Veronica Thörnroos önskade alla välkomna till [utvecklings- och hållbarhetsrådets](#) tjugonde ordinarie möte. Särskilt välkomnades rådets nya medlem Susanne Olofsson (som efterträtt Johanna Boijer-Svahnström som rådsmedlem).

2. Godkännande av föregående mötesprotokoll

Rådet **godkände** protokollet från det senaste ordinarie mötet, den 27 januari 2023.

Rådet **noterade** följande sedan föregående möte: (1) att [seminarium om "tillit, delaktighet, och upplevelsen av att blomstra"](#) anordnades den 14 februari, (2) att medaktörmöte med temat "tillit och mångfald vid rekrytering" anordnades den 15 mars, (3) att rådet höll extra möte på Himmyra gård den 21 mars med informella diskussioner med utgångspunkt i sektorernas redogörelser vid ordinarie mötet den 27 januari, (4) att rådets ordförandetrío haft möten den 6 februari, 12 april och 3 maj (uppföljning av rådets möte den 27 jan samt beredning inför rådets möte 12 maj), samt

(5) att rådets ordförandetrío beslutat att utse Ida-Mari Elfving-Gustafsson till processledare för välmående-målet (mål 1), Niklas Stenbäck till ansvarig ledande tjänsteman för välmående-målet (mål 1), Hanna Saurén till processledare för attraktionskrafts-målet (mål 5), Gustav Blomberg till ansvarig ledande tjänsteman för målet om kraftigt minskad klimatpåverkan (mål 6) samt Runa Tufvesson och Karin Rosenberg-Brunila till medlemmar i beredningsgruppen för arbetsgruppen för koordinering och rapportering.

3. Huvudsekreteraren informerar

MLA informerade om följande (bilaga 1 nedan):

- Riktlinjer för arbetet i arbetsgruppen för koordinering och rapportering (bilaga 2 nedan)
- [Utlåtande från lagtingets social- och miljöutskott](#)
- Ny grafisk manual
- [Flourishing Briefing](#) sam översiktsbilder Åland Framework
- Fördjupad samverkan med Island
- ReGeneration Position Paper samt ReGeneration-veckan 2023
- Studie angående delningsekonomi
- [Parlamentarisk klimatkommission](#)
- Internationell koordinators sökes

Rådet **diskuterade** innehållet i dokumentet "riktlinjer för arbetet i arbetsgruppen för koordinering och rapportering" och **noterade** informationen till kännedom.

4. Aktiviteter och åtgärder inom samhällets sektorer - utbildning

Vid rådets senaste ordinarie möte (mötespunkt 3) presenterade civilsamhället, näringslivet, konsten och kulturen, jord-, skogs- och vattenbruket samt kommunerna sitt arbete med genomförandet av utvecklings- och hållbarhetsagendan. Presentationerna beskrev väsentliga aktiviteter/åtgärder inom sektorn, med utgångspunkt i nulägesbeskrivningarna i statusrapport 5, som syftar till att bidra till att de strategiska utvecklingsmålen kan uppnås till 2030.

Presentationen av utbildningens redogörelse sköts upp till nästa ordinarie möte. Redogörelsen presenterades av Marcus Koskinen-Hagman följt av diskussion (se bilaga 3 nedan). Rådet **noterade** presentationen och underlaget till kännedom. I diskussionen **noterades** att det finns skäl att överväga att etablera en nätverksgrupp för utbildning (som även kunde utse utbildningens representant i rådet).

5. Medaktörerna i bärkraft-nätverket

Efter att utvecklings- och hållbarhetsagendan manifesterades i september 2016 växte "medaktörerna" i bärkraft-nätverket fram som aktörer/begrepp under den följande hösten. Det var en omfattande grupp av organisationer som samlade sig, relativt frikopplat från utvecklings- och hållbarhetsrådet, kring utvecklings- och hållbarhetsagendans förverkligande.

En process för översyn av riktlinjerna för medaktörerna initierades vid rådets senaste ordinarie möte. Utgående från nuvarande riktlinjer presenterade MLA ett diskussionsunderlag kring eventuella kompletteringar av riktlinjerna. Rådet **diskuterade** underlaget. Rådet **uppdrog** åt MLA att, utgående från diskussionen, fortsätta processen genom att initiera en dialog med medaktörerna i samverkan med JEG, MKH, JL, MLU och SO.

6. Fördjupning: Hållbar affärsidéer och affärsmodeller

Inom ramen för EU vidtar vi för närvarande betydande åtgärder för att styra företagen i hållbar riktning. Parallellt har attityder hos potentiella kunder och medarbetare förändrats i hållbar riktning i snabb takt under de senaste åren. Detta innebär sammantaget både möjligheter och risker.

I presentationen av näringslivets aktiviteter och åtgärder vid rådets senaste ordinarie möte (mötespunkt 3) framkom "att det på Åland ännu inte uppstått nya verksamheter/affärsidéer eller skett grundläggande omstöpningar av verksamheter/affärsmodeller som fångar möjligheterna av omställningen till hållbarhet".

Rådet fördjupade sig i frågeställningen "hur kan vi främja framväxten av nya, och på riktigt hållbara, affärsidéer och affärsmodeller på Åland?". Fördjupningen **introducerades** av rådets ordförandetro: RE, MH och VT.

Mathias Wikström, VD och en av grundarna av Doconomy, presenterade sina erfarenheter och reflektioner kring hur det är att i praktiken driva affärsidéer och affärsmodeller som i grunden är hållbara och tillvaratar affärsmöjligheter som den pågående omställningen till hållbarhet medför. Wikström betonade vikten av vilja och ledarskap samt att Åland, med utvecklings- och hållbarhetsagendan som ledstjärna, har goda förutsättningar att vara en framgångsrik företagsregion i den hållbara framtid som är på väg att växa fram i EU.

Anders Ankarlid, en av grundarna av a good company, var inbjuden att presentera sina erfarenheter och reflektioner. Ankarlid fick förhinder att medverka.

Rådet **diskuterade** definitionen av ett framgångsrikt företag och möjligheten att i aktiebolags bolagsordningar vidga verksamhetens syfte till att omfatta mer än att bereda vinst åt aktieägarna (i enlighet med aktiebolagslagen, § 5).

RE **redogjorde** för "B Corp" som är en typ av vinstdrivande företagande som är juridiskt bundet till att beakta företagets påverkan på medarbetare, kunder, leverantörer, samhället och miljön (utöver aktieägarna). I ett flertal europeiska länder är "B Corp" en legal bolagsform.

Rådet **konstaterade** att det finns skäl att i ett flertal forum inom och utanför bärkraft-nätverket fortsätta dialogen kring "hur vi kan främja framväxten av nya, och på riktigt hållbara, affärsidéer och affärsmodeller på Åland". Det kan med fördel göras genom att goda åländska initiativ och exempel presenteras och diskuteras.

7. Nästa ordinarie möte samt rådets övergripande arbetsplanering 2023

Nästa ordinarie möte hålls den 22 september 2023 kl 8.30-12.00.

Rådet **noterade** följande övergripande arbetsplanering för 2023:

27 januari	Ordinarie möte (kl 8.30-12.00)
14 februari	Seminarium om tillit, delaktighet och upplevelsen av att blomstra
15 mars	Medaktörsmöte, tema: tillit och mångfald vid rekrytering
21 mars	Extra möte – informella diskussioner

12 maj x maj/juni	Ordinarie möte (kl 8.30-12.00) Dialogmöte med ungdomsrådet
7 juni 12 juni	Partisamtal: Hållbar näringspolitik: Arr: Hållbara storföretagsgruppen Fördjupning: Agendan som strategiskt verktyg, case Mariehamns stad
14 juni 12-15 augusti	Seminarium: Tillit och icke-korruption. Arr: Mål 2-teamet ReGeneration-veckan 2023 – seminarium och dialogmöten (14-15 aug)
22 september	Ordinarie möte (kl 8.30-12.00)
sep-nov x januari 2024	Medaktörmöte Ordinarie möte (kl 8.30-12.00) – ny tvåårig mandatperiod inleds 1 jan

8. Mötets avslutande

Veronica Thörnroos avslutade mötet med ett tack för goda diskussioner.

Mötet avslutades kl 12.00.

Vid protokollet: Micke Larsson

Bilagor

Bilaga 1	Huvudsekreteraren informerar (nedan)
Bilaga 2	Riktlinjer för arbetet inom arbetsgruppen för koordinering och rapportering (nedan)
Bilaga 3	Redogörelse från utbildningssektorn (nedan)

Bilaga 1. Huvudsekreteraren informerar

Riktlinjer för arbetet i arbetsgruppen för koordinering och rapportering

Beredningsgruppen inom "arbetsgruppen för koordinering och rapportering" har fastställt riktlinjer för arbetet i arbetsgruppen (bilaga 2 nedan). Aktuell sammansättning i arbetsgruppen finns [här](#).

Utlåtande från lagtingets social- och miljöutskott

Lagtinget utskottsbehandlar för närvarande landskapsregeringens [meddelande](#) angående utvecklings- och hållbarhetsagendan. Social- och miljöutskottet lämnade sitt [utlåtande](#) den 28 mars.

Ny grafisk manual

Sedan i februari gäller en [ny grafisk manual](#). Till manualen finns [inspirationsmaterial](#). De grafiska elementen kan användas av alla och finns [tillgängliga för nedladdning i mediabiblioteket](#).

Flourishing briefing samt översiktsbilder Åland Framework

Inom ramen för det internationella samarbetet har en kortfattad [briefing angående "flourishing"](#) samt översiktsbilder om Åland Framework ([teoretisk](#) respektive [praktisk](#) översikt) tagits fram.

Fördjupad samverkan med Island

Ordföranden för Nordiska ministerrådet, Islands nordiska samarbetsminister Guðmundur Ingi Guðbrandsson, besökte Åland den 5 maj. Rådsmedlem och social- och hälsominister Annette Holmberg-Jansson var värd för besöket. På Islands initiativ diskuterades under dagen eventuella fördjupade samarbetsformer mellan Island och Åland kring hållbar utveckling.

ReGeneration 2030 Position Paper samt ReGeneration-veckan 2023

Den sjätte upplagan av [ReGeneration-veckan](#) arrangeras 11-15 augusti 2023. Utvecklings- och hållbarhetsrådets medlemmar inbjuds den 14-15 augusti (lunch till lunch) till ett program för "senior executives" (i ett samarbete mellan ReGeneration 2030, landskapsregeringen och bärkraft-nätverket).

[ReGeneration 2030:s Position Paper](#) fastställdes i samband med fjolårets ReGeneration-vecka.

Studie angående delningsekonomi

Bilpooler, verktygsbibliotek och reparationsverkstäder. Eftersom Åland i vissa fall är för litet för att säkerställa en bärkraftig näringsverksamhet för en specifik typ av form kopplat till cirkularitet (som bilpool, båtpool, klädbibliotek, verktygsbibliotek, livsmedelskooperativ osv), behöver frågan tacklas ur ett helhetsgrepp. Vilka grenar finns det potential att driva näringsverksamhet kring? Vilka möjligheter finns för samhällskooperativ, andelslag eller övriga delnings- och ägarformer?

Under sommaren genomförs en studie med utgångspunkt i dessa frågeställningar. En kvalitativ beskrivning av lyckade exempel från omvärlden, tillsammans med framgångsfaktorer som kännetecknar dem, tas fram. Målsättningen är att studien kan användas som inspiration för lokala

åländska personer och aktörer, som en guide med goda exempel inom området för att starta upp verksamhet som tangerar delningsekonomi och cirkularitet.

Studien genomförs, inom ramen för målet om hållbar konsumtion och produktion (mål 7), av högskolepraktikant John Nordberg (studerar vid Linköpings Universitet) och KRB och Fredrik Rosenqvist är handledare respektive bihandledare.

Parlamentarisk klimatkommission

Landskapsregeringen har utsett en parlamentarisk klimatkommission med uppdrag att fortlöpande ta initiativ till klimatpolitiska analyser och ge förslag till åtgärder som leder Åland framåt mot målet om kraftigt minskad klimatpåverkan (mål 6). Syftet är att ta fram väl underbyggda och politiskt förankrade klimatpolitiska förslag på åtgärder (både kortsiktiga och långsiktiga) som minskar Ålands växthusgasutsläpp.

Gustav Blomberg, som är ansvarig ledande tjänsteman för mål 6, och Stefan Fransman, som är processledare för mål 6 utgör kommissionens sekretariat. Målsansvariga David Karlsson (och tidigare medlemmen i mål 6-teamet Anna Häger) är sakkunniga i kommissionen.

Koordinator för internationella relationer sökes

Bärkraft-nätverkets koordinator för internationella relationer, Rufus Panelius, kommer under hösten arbeta heltid vid Statens ekonomiska forskningscentral. Det innebär att Rufus inte kommer att ha möjlighet att fortsätta i rollen som koordinator för bärkraft-nätverkets internationella relationer från augusti och framåt. Rufus kommer istället övergå i en roll som sekreterare för en nybildad samordningsgrupp för de internationella relationerna. Därav söker bärkraft-nätverket en ny koordinator för de internationella relationerna.

Bilaga 2. Riktlinjer för arbetet inom arbetsgruppen för koordinering och rapportering

1. Arbetsgruppens mandat

Förverkligandet av de sju strategiska utvecklingsmålen ska stöda vår gemensamma strävan till förverkligandet av Ålands vision: "Alla kan blomstra i ett bärkraftigt samhälle på fredens öar". De strategiska utvecklingsmålen, som vi ska uppnå till år 2030, följs regelbundet upp med hjälp av huvudindikatorer. De strategiska utvecklingsmålen delmål, som också ska uppnås till år 2030, följs upp i statusrapporter som publiceras vart annat år.

Uppdraget för arbetsgruppen för koordinering och rapportering är att dels koordinera implementeringen av utvecklings- och hållbarhetsagendans sju strategiska utvecklingsmål, dels ansvara för rapporteringen av implementeringen.

För att uppnå målen och dess delmål; som är omfattande, breda och sektorövergripande, och därtill knyts ihop i varandra på olika vis; behövs en koordinerad arbetsprocess. Genom att bryta ned arbetet och koordineringen av förverkligandet av målen och delmålen till prioriterade åtgärder och tidsplaner på makronivå är det lättare för alla aktörer på mikronivå att följa och bidra till förverkligandet samt att kunna stöda varandra under arbetets gång. Sedan 2020 sker koordineringen av implementeringen genom färdplaner för vart och ett av de sju strategiska utvecklingsmålen.

Uppnåendet av de sju strategiska utvecklingsmålen är inbördes beroende av varandra. Arbetsgruppen förväntas säkerställa att implementeringen av respektive strategiskt utvecklingsmål beaktar implementeringen av de övriga sex strategiska utvecklingsmålen, i syfte att suboptimeringar och målkonflikter undviks respektive hanteras.

Arbetsgruppen förväntas förstärka pågående insatser och tillföra mervärde. I enskilda organisationer (inom samtliga samhällssektorer) pågår insatser på mikronivå som direkt eller indirekt bidrar till implementeringen av de sju strategiska utvecklingsmålen. Arbetsgruppen bidrar till koordineringen av insatserna så att synergieffekter mellan dem uppstår. Inom de strategiska utvecklingsmålen finns delmål där få eller ingen aktör verkar för uppnåendet av delmålet. Arbetsgruppen identifierar dessa tomrum och tar, inom ramen för arbetet med färdplaner, initiativ till åtgärder och utvecklingsprojekt. Arbetsgruppen förväntas verka för att dubbelarbete undviks genom att identifiera och hantera risker för att två eller flera aktörer gör liknande insatser parallellt.

Utvecklings- och hållbarhetsrådet fastställer arbetsgruppens mandat/uppdragsbeskrivning och utser arbetsgruppens medlemmar (på förslag av rådets huvudsekreterare).

2. Arbetsgruppens ordförande, vice ordförande och koordinator (beredningsgruppen)

2a. Ordförande och vice ordförande

Ordförande och vice ordförande leder gemensamt arbetsgruppen och dess möten. I uppdraget som ordförande och vice ordförande ingår att gemensamt ansvara för rapporteringen av arbetsgruppens arbete till utvecklings- och hållbarhetsrådet.

2b. Koordinator

Koordinatorn ansvarar för den tekniska förvaltningen och utvecklingen av färdplans-verktyget på bärkraft-hemsidan samt utskick av agenda samt protokollskrivning för arbetsgruppens möten. Koordinatorn ansvarar för att följa upp datainsamlingen för de strategiska utvecklingsmålen huvudindikatorer samt för dialogen med ÅSUB.

2c. Beredningsgruppen

Ordförande, vice ordförande och koordinator utgör en grupp som bereder arbetsgruppens möten samt samordnar ledningsarbetet inom arbetsgruppen. Beredningsgruppen håller månatliga möten som sammankallas av koordinatorn. Mötesanteckningar från beredningsgruppens möten delas i Teams. Beredningsgruppen kan utökas med ytterligare medlemmar genom beslut av utvecklings- och hållbarhetsrådet. Beredningsgruppen har möjlighet att utse adjungerade medlemmar i arbetsgruppen.

3. Målsansvariga, processledare och ansvariga ledande tjänstemän

Den målsansvariga, den ansvariga ledande tjänstemannen och processledaren ansvarar gemensamt för koordineringen av implementeringen av åtgärderna i målets färdplan. Ett nära samarbete mellan dessa tre funktioner är således väsentligt.

I syfte att underlätta samverkan mellan de sju målen koordineringsarbete delas kortfattade uppdateringar från respektive mål i arbetsgruppens Teams (se punkt 8a nedan).

3a. Målsansvarig

Målsansvarig verkar aktivt för fördjupad förståelse för målet och dess implementering hos allmänhet och beslutsfattare. Målsansvarig behöver i sin roll vara målet troget. I uppdraget ingår att utse medlemmar och leda målets team (se punkt 4 nedan). Den målsansvariga beslutar, utgående från de övergripande riktlinjerna (se punkt 6 nedan) och i samråd med ansvarig ledande tjänsteman och processledaren, om vilka åtgärder som inkluderas i målets färdplan. I händelse av att gruppen inte kan nå samsyn kan målsansvarige lämna in en redogörelse till utvecklings- och hållbarhetsrådet.

3b. Ansvarig ledande tjänsteman

Den ansvariga ledande tjänstemannen ansvarar för att implementeringen av färdplanen för det strategiska utvecklingsmålet förankras hos berörd tjänsteman inom landskaps-förvaltningen och för implementeringen av färdplanen inom sitt förvaltningsområde. I implementeringen ingår bland annat allokering av beviljade budgetmedel och personella resurser samt planering av processer för lagstiftningsförändringar. Utöver detta ingår ansvaret att regelbundet föra en dialog med ansvarig minister angående implementeringen av färdplanen.

3c. Processledare

Processledaren ansvarar för den löpande uppföljningen av åtgärderna i färdplanen för det strategiska utvecklingsmålet. I samarbete med målsansvarig och ansvarig ledande tjänsteman deltar processledaren i målets team. I uppdraget ingår den administrativa uppföljningen med bland annat den löpande uppdateringen av färdplanens åtgärder på bärkraft-hemsidan.

4. Målens team

Arbetsgruppen arbetar på ett sätt som skapar bred förankring av färdplanerna i samhällets sektorer och hos allmänheten. Respektive strategiskt utvecklingsmål ska ha ett team bestående av personer som bidrar med både kunskap, engagemang och förankring. Varje mål är som regel kopplade till ett flertal centrala aktörer. Det är önskvärt att de centrala aktörerna är representerade i målets team.

Teamen för respektive mål formar ett arbetssätt som passar för målet och teamets medlemmar. Processledaren ansvarar för att medlemmarna i teamet presenteras på bärkraft-hemsidan. Teamen ska ha minst två möten per år. Minnesanteckningarna från dessa möten delas i arbetsgruppens Teams. En kortfattad sammanfattning av mötets innehåll och deltagare lämnas i arbetsgruppens Teams (i kanalen 00 – samarbetsyta för gruppen).

5. Ansvariga ministrars löpande medverkan

För vart och ett av de sju strategiska utvecklingsmålen utses en eller flera huvudansvariga ministrar. Den ansvariga ledande tjänstemannen och den målansvariga ansvarar för att löpande involvera ansvarig minister i implementeringen av målets färdplan. Ansvariga ministrar uppmuntras att komma med förslag till åtgärder i målets färdplan.

Vid minst två tillfällen per år ska avstämningsmöten med ansvarig minister, målansvarig, ansvarig ledande tjänsteman och processledare hållas. Ansvarig ledande tjänsteman är sammankallande. Dessa två tillfällen ska ske i februari/mars respektive augusti (se punkt 9 nedan).

Ansvariga ministrar per januari 2023:

Mål 1 - välmående:	Social- och hälsominister Annette Holmberg-Jansson Utbildnings- och kulturminister Annika Hambrudd
Mål 2 - tillit och delaktighet:	Vicelantråd Harry Jansson Utbildnings- och kulturminister Annika Hambrudd
Mål 3 - god vattenkvalitet:	Infrastrukturminister Christian Wikström Näringsminister Fredrik Karlström
Mål 4 - biologisk mångfald:	Infrastrukturminister Christian Wikström Finansminister Roger Höglund
Mål 5 - attraktionskraft:	Näringsminister Fredrik Karlström Infrastrukturminister Christian Wikström
Mål 6 - kraftigt minskad klimatpåverkan:	Vicelantråd Harry Jansson Infrastrukturminister Christian Wikström
Mål 7 - hållbar konsumtion och produktion:	Näringsminister Fredrik Karlström Finansminister Roger Höglund

5a. Landskapsregeringens budgetförslag

Landskapsregeringens årliga budgetförslag är ett av de centrala verktygen för att möjliggöra genomförandet av många av färdplanernas prioriterade åtgärder. Landskapsregeringens finansavdelning ansvarar för processen för framtagandet av budgetförslaget. Finansavdelningens finanschef, som är medlem i arbetsgruppen, ansvarar för att integrera budgetplaneringen av färdplanernas prioriterade åtgärder aktuellt budgetår i den årliga budgetprocessen (se punkt 9 nedan). Landskapsregeringen beslutar om budgetförslaget.

6. Nuläges- och lagstiftningsanalys

Prioritering av åtgärder i färdplanerna förutsätter att målsansvarig, ansvarig ledande tjänsteman och processledare löpande gör omvärldsbevakning och analyserar nuläget i implementeringen av färdplanen i förhållande till mål och delmål.

I nulägesanalysen ingår kännedom om vilka ordinarie verksamheter, utvecklingsprojekt och handlingsprogram (som bidrar till förverkligandet) som pågår för närvarande samt vilken tidshorisont de har. Eventuella behov av revidering av gällande lagstiftning samt ny lagstiftning ska påtalas.

Förutom målen och delmålen, kan det finnas andra målsättningar (genom projekt, strategier, program, EU-direktiv mm) som är relevanta att beakta i nulägesanalysen, särskilt om någon av dessa målsättningar står i konflikt med något huvud- eller delmål.

7. Åtgärder i färdplanerna – prioritering och avgränsning

Uppnåendet av målen och delmålen innebär att ett flertal åtgärder behöver genomföras. Åtgärderna är steg på vägen mot uppnåendet av målen. Dessa åtgärder varierar i omfattning, och många är genomförda eller påbörjade sedan tidigare. Målets sammantagna åtgärder ska vara så pass omfattande att de täcker in alla delmål, och vad som strukturellt behöver göras för att komma från nuläget till slutmålet; förverkligandet av de strategiska utvecklingsmålen och dess delmål.

Målsansvarig, ansvarig ledande tjänsteman och processledare ska prioritera att åtgärder som bidrar till strukturella förändringar på makronivå inkluderas i färdplanen. Åtgärderna ska ha planerade start- och sluttider. Tidtabellen för genomförandet av åtgärderna ska främst styras av när de behöver genomföras för att målen och delmålen ska kunna uppnås.

De prioriterade åtgärderna ska ha minst en ansvarig aktör. Om det är flera aktörer ska en av dessa vara huvudaktör. En kontaktperson för åtgärden hos den ansvariga aktören ska utses och framgå i färdplansverktyget på bärkraft-hemsidan.

Utgående från nulägesanalysen (se punkt 6 ovan) genomför målsansvarig, ansvarig ledande tjänsteman och processledaren en översyn av åtgärderna i färdplanen två gånger per år. I översynen ingår att definiera åtgärdens status bland följande tre kategorier:

"Inte påbörjad" – Åtgärden har identifierats men en omfattande planering eller resursallokering för åtgärden har ännu inte genomförts.

"Under arbete" – Åtgärden har påbörjats och resurser har allokerats.

"Genomförd" – Åtgärden anses vara implementerad eller avslutad.

Eventuella ändringar publiceras i färdplansverktyget på bärkraft-hemsidan. Respektive processledare har inloggningsuppgifter och instruktioner.

Vid framtagandet av nya åtgärder ingår det att tydliggöra vilka resursbehov som genomförandet av åtgärder medför, samt om dessa resurser finns tillgängliga. Resurser kan vara både ekonomiska medel, i form av mandat eller annat. Grundregeln är att åtgärderna i färdplanerna finansieras av åtgärdens ansvariga aktör. I de fall resurser inte finns tillgängliga bistår en funktion i arbetsgruppen med rådgivning kring möjliga finansieringskällor.

Utöver de prioriterade åtgärderna genomförs aktiviteter på mikronivå (på initiativ av och inom enskilda organisationer och privatpersoner) som bidrar till uppnåendet till de sju strategiska utvecklingsmålen men inte ingår i färdplanerna. Det finns ingen förväntan om att dessa aktiviteter inkluderas i färdplanerna, det är de prioriterade åtgärderna som ska ingå i färdplanen. Dessa aktiviteter ska dock uppmuntras, de bidrar till helhetsbilden av de totala insatser som genomförs i syfte att uppnå målen och delmålen.

8. Kommunikation

8a. Internt inom arbetsgruppen

Arbetsgruppens Teams-plattform är den huvudsakliga kanalen för intern kommunikation inom arbetsgruppen, här uppdaterar respektive mål löpande om pågående arbete.

Arbetsgruppens möten protokollförs, senast sju arbetsdagar efter arbetsgruppens möten publiceras preliminära protokoll på bärkraft-hemsidan.

8b. Utanför arbetsgruppen

På bärkraft-hemsidan finns information om arbetsgruppens arbete. Beredningsgruppen ansvarar för den övergripande informationen. Respektive mål ansvarar för information om arbetet med respektive mål.

Utöver den grundläggande informationen på bärkraft-hemsidan ska arbetsgruppen kommunicera aktivt angående hur implementeringen av åtgärderna i färdplanerna fortlöper. Målgruppen för kommunikationen är såväl beslutsfattare som allmänheten. Beredningsgruppen ansvarar för att en kommunikationsplan upprättas och genomförs.

Beredningsgruppen utser en kommunikationsansvarig.

9. Årsklocka

januari	Arbetsgruppens möte 1 (av 4) Utvecklings- och hållbarhetsrådets ordinarie möte 1 (av 3) <i>Arbetsgruppens ordf/vice ordf lämnar lägesrapport från arbetsgruppen</i>
februari/mars	Målavstämning med ansvariga ministrar 1 (av 2)
april	Arbetsgruppens möte 2 (av 4)
maj	Utvecklings- och hållbarhetsrådets ordinarie möte 2 (av 3)
juni	Uppdatering av åtgärder i färdplansverktyget på bärkraft-hemsidan
augusti	Arbetsgruppens möte 3 (av 4) Målavstämning med ansvariga ministrar 2 (av 2)
september	Utvecklings- och hållbarhetsrådets ordinarie möte 3 (av 3) <i>Arbetsgruppens ordf/vice ordf lämnar lägesrapport från arbetsgruppen</i>
november	Arbetsgruppens möte 4 (av 4)
december	Uppdatering av åtgärder i färdplansverktyget på bärkraft-hemsidan

Bilaga 3. Redogörelse från utbildningssektorn

Hållbar utveckling – en grundpelare i all undervisning

Frågan kring hållbar utveckling är en central del av skolans uppdrag vilket syns i såväl läroplansgrunder, läroplaner och det strategiarbete som utförs i skolor. Hur vi lever våra liv och hur vi skapar en bättre framtid för kommande generationer genomsyrar därför en stor del av skolkulturen. I skolan är det viktigt att inkludera hållbar utveckling i undervisningen för att hjälpa eleverna att förstå och ta ansvar för hur deras handlingar påverkar miljön och samhället. Genom att lära eleverna om hållbarhet kan vi skapa en mer medveten och engagerad generation som kommer att arbeta för en hållbar utveckling.

Hållbar utveckling är en central del av läroplanerna på grundskolor och gymnasieskolor i många länder, inklusive Åland. På grundskolan finns det ofta mål och syfte som handlar om att eleverna ska få kunskap om hur man skapar en hållbar utveckling och hur deras handlingar påverkar miljön. Detta kan inkludera ämnen som t ex naturvetenskap, samhällskunskap och teknik. På gymnasieskolan finns det ofta mer avancerade mål och syften som handlar om att studerande ska kunna använda sin kunskap för att lösa hållbarhetsproblem och delta i samhällsdebatten om hållbar utveckling.

Generellt sett kan man säga att hållbar utveckling är integrerat i läroplanerna på grundskolor och gymnasieskolor, men givetvis även högskolor och universitet. Det är en omöjlig uppgift att redovisa allt som pågår gällande hållbarhet från barnomsorg till högskola. Blott ett axplock från grundskolan, gymnasiet till Högskolan Åland, baserat på inkomna uppgifter och verksamhetsberättelser summeras nedan.

Grundskolan på Åland

I slutet av 2022 fick kommunerna frågan om att ange aktiviteter kopplat till utvecklings- och hållbarhetsagendan. Det är så pass få som specifikt har svarat utgående från skola och utbildning i och med att frågan/enkäten skickades till kommundirektörerna/kanslierna. Således har frågorna/enkäten ibland fyllts i direkt av kommundirektören, ibland av tekniska eller bygg och ibland av flera av kommunens enheter, vilket givetvis påverkar svaren.

- Hållbarhet inom barnomsorg och grundskola (följer läroplanerna inklusive egna initiativ till att lära sig om och av vår omgivning samt att delta i t.ex. demokratiövningar som olika typer av val anpassade till barnen).

- Anpassad undervisning i viss mån genom att skolan har en ordinarie anställd NPF-handledare som arbetar på individnivå såväl som organisationsnivå.

Det var svårt att lyckas fånga in allt då mycket också ständigt utvecklas genom förnyad lagstiftning som ställer högre krav på hållbarhet. Här har jag försökt räkna upp sådant som inte direkt är lagstadgat.

Lemland

Välmående - Vi har en välbefinnandegrupp i våra skolor som jobbar för meningsfullhet och goda relationer bland elever och personal. Stadens skolor har ett kontinuerligt nära samarbete för att garantera att skolorna är likvärdiga. Alla stadens lärare utbildas i positiv psykologi, styrkebaserad lärande. Skolorna arbetar med ett förebyggande arbete mot mobbning, KiVa-skola.

Tillit och delaktighet - Vi arbetar för jämlikt bemötande och goda relationer. Vi har en plan för sexuella trakasserier. Skolorna är avgiftsfria. Skolorna har en jämställdhetsplan. Vi har ett nära

samarbete med Ålands idrott, starka barn. Vi har aktiva elevråd där representanter kontinuerligt är med på bildningsnämndens möten.

Attraktionskraft - Hög kvalitet på undervisningen, hög behörighet bland lärarna och små undervisningsgrupper ökar attraktionskraften för inflyttning.

Hållbar konsumtion och produktion - Möjlighet att mäta matsvinn, närproducerade varor används vid skollunchen.

Rektorena i Mariehamns stad

Källa: samtal och korrespondens med Karin Rosenberg-Brunila

Myndigheten Ålands gymnasium med dess två skolor Ålands lyceum och Ålands yrkesgymnasium

I Gymnasiets läroplansgrunder (LPG 2022) beskrivs bland annat de nyckelkompetenser¹ som anses extra viktiga att bemästra. Dessa är:

- kritiskt tänkande, problemlösning och ständigt lärande
 - interaktion och samarbete
 - hållbar utveckling
 - självständigt och företagsamt agerande
 - yrkesetiskt handlande
-
- aktiv hållning för att upprätthålla hälsa, säkerhet och funktionsförmåga
 - förmåga att se vikten av estetikens betydelse för trivsel och välbefinnande
 - matematiken, naturvetenskaper, teknologi och informationsteknik som redskap för samhällsutveckling
 - kommunikations- och förhandlingsförmåga, språkkunskaper och mediekompetens
 - förmåga att ta aktiv del i samhället och på ett öppet sätt möta andra kulturer

Den åländska utbildningen på gymnasialstadiet ska sträva till att ge studerande beredskap och kompetens att klara sig i olika situationer. Den ska också verka för att ge studerande möjlighet till personlighetsutveckling och därmed ökad livskvalitet. Studerande ska också få kunskap om den åländska självstyrelsen, dess bakgrund, nuvarande form och utvecklingsmöjligheter. De ska få utveckla sina kunskaper om den åländska kulturen.

Ålands landskapsregering och Ålands lagting har 26.6.2015 antagit ett utbildningspolitiskt program "Kompetens 2025" som även den ska prägla utvecklingen inom den åländska utbildningen fram till 2025. Det utbildningspolitiska programmet har sex ledord: hållbarhet, entreprenörskap, digitalisering, flexibilitet, jämlikhet och jämställdhet samt integration. I skolornas läroplaner, utformning av undervisning, skapande av lärmiljöer och bedömning ska dessa ledord beaktas.

Insatser/aktiviteter 2023 och framledes

Utvecklingsmål 1 och 2

Pågående insatser som fortsätter:

- Insatser i vardagen på flera plan för studerandes välbefinnande och delaktighet genom till exempel studerandevårdsgrupper och andra temagrupper, stöd och handledning, handlingsplaner gällande anti-mobbing, jämställdhet och ANDTS.

alla kan blom- stra

- Såväl studerandes som anställdas välbefinnande följs upp regelbundet genom enkäter och samtal, insatser enligt framkomna behov i samråd med berörda.
- Personliga utvecklingsplaner och planer för stöd uppgörs för studerande.
- Erasmus+ medel för besök och skuggning vid andra skolor som arbetar aktivt med ett ökat välbefinnande hos studerande (ÅL och ÅYG).
- Ny modell för specialundervisningen (ÅL)
- Drop-in stöd inom gemensamma ämnen (ÅYG)
- Svenska som andra språk erbjuds (ÅL)
- Delmål utveckla din svenska erbjuds (ÅYG)
- Anordnande av sysselsättningsfrämjande kurser, integrationsutbildningar, studievägledning och utbildningsprövning i samarbete med AMS. (ÅYG)
- Möjligheter till kontinuerlig ansökan med validering av tidigare kunskaper (ÅYG)
- Positiv psykologi för studerande och anställda (ÅL)
- Temadag hållbar utveckling i samarbete med myndigheter och företag (ÅL)
- Studeranderådets delaktighet i alla frågor som rör studerande
- Dimensionering av utbildningsplatser enligt grundskolans avgångsklasser för utbildning åt alla unga

Nytt 2023

- Ny utbildning tekniskt basår hösten 2023 (ÅYG)
- Vindkraftsutbildning (ÅYG)
- Kostnadsfria gymnasiestudier (läromedel etc.)
- Insatser/aktiviteter utgående från strategi 2026 är under arbete och ska implementeras i bägge skolorna.

I LR:s budget 2023 står om projektet "Gymnasieutbildning för alla unga" som syftar till att stärka kontinuiteten i utbildningsvägen från grundskolan till gymnasieutbildning, dels projektet "Sysselsättning för alla" som syftar till att kartlägga olika myndigheters arbete och rutiner med att främja sysselsättning för de som riskerar att falla utanför sfären för sysselsättning.

Högskolan på Åland

Högskolan på Åland (HÅ) deltar i programmet för Hållbara, ansvarsfulla och kolneutrala yrkeshögskolor. HÅ har gått med i Rådet för yrkeshögskolornas rektorer, Arene r.f.s, program för Hållbara, ansvarsfulla och kolneutrala yrkeshögskolor. Programmet togs fram hösten 2020 och grundar sig på FN:s globala hållbarhetsmål. Programmet, som ger en gemensam referensram och stödjer hållbarhetsarbetet vid landets samtliga yrkeshögskolor, är indelat i fyra områden - tre är för att öka högskolans handavtryck (utbildning, FUI och ledarskap) och den fjärde för att minska fotavtrycket (kolavtryck).

Utbildning - hållbar utveckling för alla

Vårt löfte gällande utbildning kommer från programmet för Hållbara, ansvarsfulla och kolneutrala yrkeshögskolor.

1. Vår utbildning som leder till examen producerar experter som kan främja en hållbar utveckling i arbetslivet och samhället. Alla som utexaminerats från oss har förutom kompetens inom det egna specialområdet åtminstone grundläggande kunskaper om hållbar utveckling och ansvarsfullhet, inklusive klimatfrågor. Vi säkerställer att hållbar utveckling och ansvarsfullhet genomsyrar all vår examensutbildning.

2. Vi erbjuder utbildningar i kontinuerligt lärande som främjar förverkligandet av hållbarhetsförändringen inom alla delområden och på alla nivåer i samhället.

3. Vi främjar högskoleutbildningens tillgänglighet så att var och en kan eftersträva utbildning och kompetens oberoende av familjebakgrund, kön, språk, etnisk bakgrund, nationalitet, funktionsnedsättning, bostadsort eller någon annan faktor som är oberoende av individen.

Prioriteringar inom utbildningsprogrammen

Samtliga utbildningsprogram tar upp utvecklings- och hållbarhetsagendan för Åland 2030, men programmen prioriterar målen olika. Vicerektor, programansvariga och lärare arbetar gemensamt för att synliggöra hållbarhet i undervisningen. Några resultat av detta är:

- De nya ingenjörsinriktningarna inom elektroteknik och maskinteknik med tyngdpunkt på automation, energi och miljö.
- Utbildningsprogrammet för företagsekonomi har deltagit i det externfinansierade Central Baltic Interreg-projektet Sustainability in Finance.
- IT-studerande har tagit fram en plattform med vars hjälp högskolans CO2-utsläpp kan samlas in och redovisas.
- Utbildningsprogrammet för vård har i sin pedagogiska grundsyn lyft fram att man vill utexaminera sjukskötare som med stöd av bästa tillgängliga kunskap kan arbeta för att göra förändringar som leder till god och evidensbaserad vård samt bidrar till hållbar utveckling.

Prioriteringar i kontinuerligt lärande

Genom Öppna högskolans verksamhet förverkligar vi löftet om kontinuerligt lärande som är tillgängligt för alla. Under 2021 har Öppna högskolan uppmärksammat mål 1 om välmående människor genom att i sitt kursprogram haft kurser och föreläsningar om bland annat välbefinnande, psykisk ohälsa samt arbetsplatspsykologi. Målgruppen har främst varit yrkesverksamma personer men även studerande har deltagit.

Högskolebiblioteket erbjuder alla kostnadsfri tillgång till information och möjlighet till livslångt lärande. På Mariehamns stadsbibliotek har man under 2021 skapat en miljöhylla där också högskolebibliotekets litteratur om miljö och hållbarhet ingår. Detta ger miljöfrågor ökad synlighet och gör det lättare för låntagarna att hitta material om ämnet.

Ledningens prioriteringar

Den sociala hållbarheten beaktas bland annat i den plan för jämställdhet och likabehandling som finns. En föreläsning om planen ordnas vid läsårets början för nya studerande och personal. Undersökningar om trivsel genomförs regelbundet bland studerande och personal och resultaten används för att försöka främja välmåendet och trivseln på högskolan. HÅ strävar till att det ska finnas personal- och studeranderepresentation i så många beslutande organ som möjligt.

Källa: VERKSAMHETSBERÄTTELSE 2021

En aktiv samhällsaktör för hållbar utveckling

Skapa en stark hållbarhetsprofil som genomsyrar hela verksamheten

Hållbarhet ska vara en del av hela HÅ:s verksamhet och hållbar utveckling behöver inkluderas i alla kunskapsmiljöer på högskolan. Att producera kompetens och expertis är vårt sätt att stödja en hållbar och ansvarsfull utveckling av samhället, arbetslivet och näringslivet. Målet är att Högskolan på Åland är koldioxidneutral år 2030.

Indikatorer: Uppföljning av koldioxidutsläpp, hållbarhetsredovisning med nyckeltal, andel kurser där hållbarhetsaspekter ingår i lärandemålen

Vara aktiva i media genom att skriva artiklar och producera andra inlägg som sprider kunskap och skapar debatt kopplat till hållbarhet och HÅ

Ansvar för att vara en aktiv samhällsaktör genom att synas i media ligger både hos HÅ:s ledning, gällande mer övergripande hållbarhetsämnen, och hos den anställda, som inom sitt specialområde kan bidra till att HÅ syns kopplat till ämnen som gynnar HÅ och lyfter den kompetens kring hållbarhet som finns inom högskolan. Alla anställda har en roll som kunskapsambassadör som aktivt deltar i samhällsdebatten och är beredd att bidra med sin sakkunskap för hållbar utveckling av samhället.

Indikator: Om våra inlägg besvaras och diskuteras

Anordna föreläsningar och evenemang inom hållbarhetsämnet som är öppna för externa deltagare

Genom föreläsningar och evenemang, där den interna sakkunskapen inom hållbarhet lyfts, men även med hjälp av extern expertis, kan HÅ bidra till att öka kunskapen om hållbar utveckling i samhället. Arrangemangen kan genomföras antingen enbart av HÅ eller i samarbete med andra högskolor, universitet och näringslivet.

Indikatorer: Antal arrangerade evenemang/år, antal deltagare/eventemang

Miljöcertifiering av Högskolan på Åland

Med hjälp av en miljöcertifiering kan HÅ:s miljöfokus stärkas. Avsikten med en certifiering är att hela HÅ:s verksamhet ska arbeta mer miljövänligt. En certifiering visar att HÅ har ett effektivt och strukturerat arbetssätt i miljö- och hållbarhetsarbetet vilket bidrar till en hållbar utveckling.

Indikator: En certifiering enligt gällande standard

Fortgående arbete med jämställdhet, likabehandling och mångfald

Att främja jämställdhet och likabehandling hör till HÅ:s ansvarsuppdrag och vi har en skyldighet att följa lagarna. Därutöver ska dessa frågor beaktas i alla delar av vår verksamhet. Var och en ska känna sig trygg och respekterad som studerande och personal på HÅ. HÅ ska jobba aktivt för att synliggöra, möjliggöra och bjuda in mångfald.

Indikator: Resultatet av medarbetar- och studerandeenkäten

Källa: Högskolan på Åland strategi 2022-2023

I slutet av december godkände "The Monitoring Committee of the Central Baltic Programme" finansiering för projektet Sustainable Flow, där Högskolan på Åland är en partner. Projektets syfte är att göra transporter i Östersjöregionen smartare, grönare, säkrare och mer kostnadseffektiva samt, viktigast av allt, mer koldioxidneutrala än de nuvarande transportsätten. Planen är att göra analyser och genomföra pilotstudier inom hela logistikkedjan. Projektets praktiska del omfattar konkreta energi- och utsläppsreducerande åtgärder, och utförs bland annat i utvalda hamnar/knutpunkter för transport, både på land och till sjöss. Förutom Mariehamn involveras även hamnarna i Raumo, Gävle, Tallinn och Riga i projektet.

Nulägesanalys av hållbarhetsinsatser på Utbildningsbyrån

Utbildningssystemet ska på ett flexibelt sätt skapa förutsättningar för en likvärdig barnomsorg och undervisning inom samtliga utbildningsformer. Inom utbildningssystemet arbetar man innovativt med att utveckla undervisningsmetoder, lärmiljöer och organisationer för att skapa verksamhetskulturer som gynnar lärandet, allas välmående och trivsel, förhindra utslagning samt tillgodose samhällets kompetensbehov. En ny lag om barnomsorg och grundskola har antagits och vidareutvecklats för att nå en likvärdig kommunal utbildningsverksamhet. Nya läroplaner för barnomsorg och grundskola implementeras genom tutorverksamhet, ledarskapsskolning och riktade insatser till rektorer, föreståndare och lärare. Ett prov i åländsk utbildningslagstiftning har utarbetats som behörighetsgrund. En ny gymnasielag och en ny högskolelag, liksom ansökningssystem till utbildning samt strukturer för registrering av studieprestationer och examen är under utveckling. Mål- och resultatfinansiering är ett nytt verktyg för förändrad ägarstyrning av högskolan inom ramen för pågående bolagiseringsprocess. Digital kompetensutveckling, karriärvägledning och lärares behörighet har utgjort prioriterade utvecklingsområden.

Fokusområden för utbildningsbyrån under de kommande 5 åren

1. Välmående människor vars inneboende resurser växer

- Fortsatt implementering av barnomsorgens läroplan
- Uppföljning av implementeringen av grundskolans läroplan och utvärdering av inlärningsresultat
- Fortsatt utveckling av ledarskapet inom barnomsorg, skola och utbildning
- Fortsatt process för en revidering av gymnasielag och högskolelag
- En studieplats åt alla elever som fullgjort sin läroplikt
- Utvecklingsprojekt för att motarbeta utanförskap
- Fortsatt kompetensutveckling och fortbildning för att främja digital utveckling i barnomsorg, skola och utbildning

2. Alla känner tillit och har verkliga möjligheter att vara delaktiga i samhället

- Trygg miljö i barnomsorg, skola och utbildning
- En utveckling av sektoröverskridande stödstrukturer för välbefinnande med fokus på barn, elever och studerande med funktionsvariationer
- Översyn av arbetsprocesser kring studieövergångar
- Jämställdhet inom barnomsorg, skola och utbildning
- Demokratiarbete inom skola och utbildning
- Utveckling av medborgarnas digitala kompetens så att vuxna ges möjlighet att vara kunniga och påhittiga, göra smarta och välgrundade val, hantera sina liv effektivt, förverkliga sin potential och på ett demokratiskt sätt verka i samhället
- Utveckling av strukturer och förutsättningar för vuxnas kompetensutveckling
- Nytt antagningssystem för ansökan till landskapets skolor fortsätter att utvecklas för att tas i bruk senast 2024
- Skapa förenklade förutsättningar för inträde på den åländska arbetsmarknaden genom utbildning för vuxna män och kvinnor med utländsk bakgrund

Källa: Utdrag ur meddelande till Ålands lagting, 2022